

MUZEJSKI ČASOPIS

MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

in

GORNJESAVSKI
MUZEJ JESENICE

AKTIVNO POLETJE IN JESENSKI MUZEJSKI DOGODKI

V Slovenskem planinskem muzeju je to poletje gotovo najodmevnejša novost ZIP LINE – virtualni spust z jeklenico z vrha Triglava do Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani. Med spustom s Triglava boste občudovali vrhove, dolino in žuborečo Triglavsko Bistrico, slišali in srečali živali ter doživeli naravo, ki jo tudi na tak način po svojih močeh skušamo ohranjati.

LETO XXVIII, SEPTEMBER
2019, ŠTEVILKA 2

Za virtualno izkušnjo smo se odločili, ker k nam prihaja vse preveč obiskovalcev, ki bi se radi povzpeli na Triglav, a so povsem nepripravljeni (oprema, čas, kondicija). Vedno več nesreč v gorskem svetu nas je spodbudilo, da smo poleg virtualnega zimskega vzpona na Triglav in razgledov z več kot 30 vrhov omogočili tudi virtualen poletni obisk Triglava. Ta ponudba je od začetka avgusta del vstopnice za muzej tako kot ogled bivaka, občasne razstave in drugih virtualnih doživetij. Hkrati najjavljamo tudi virtualno izkušnjo iz jamskega sveta.

Projekt muzejev na Gorenjskem so NEVERJETNE GORE – s skupno vstopnico in novo knjižico ter z razstavami izpostavljam presežke v gorskem svetu in vabimo v gore. V Loškem muzeju Škofja Loka predstavljamo poselitev gore Lubnik v različnih arheoloških obdobjih, v Medobčinskem muzeju Kamnik na gradu Zaprice največjo visokogorsko pašno planino Veliko planino, v tržiškem smučarskem muzeju smučanje od edinstvenih tekem do smučarskih legend, v Čebelarskem muzeju v Radovljici najvišje ležečo plemenilno postajo čebel v visokogorju, v Gorenjskem muzeju v Kranju fotografije s prvega vzpona Slovencev na Everest, v Slovenskem planinskem muzeju pa izpostavljam, kaj je bil planinski raj nekoč in kaj je danes. Vzpostavljena je nova Gorenjska muzejsko – planinska transverzala, ki povezuje 6 muzejev in 23 vrhov, obiskovalce vabi k odgovornemu obiskovanju gora, nagradna vprašanja in pravilno rešeno geslo pa prinese privlačne nagrade. A največ velja doživetje v muzejih in gorah.

Posebej živahno bo na muzejskem območju Stara Sava. **Mineva 150 let od ustanovitve Kranjske industrijske družbe in 50 let od združenja Slovenskih železarn.** Ti dve obletnici bomo na Jesenicah obeležili v torek, 24. septembra, s srečanjem jeklarjev. Dogodek v muzeju, ki ga poleg Občine Jesenice podpirata tudi Slovenska industrija jekla in družba ACRONI Jesenice, je prerastel lokalni značaj. Ob obletnici združenja fužin bomo izpostavili tradicijo in inovativnost, pomen jeklarstva za razvoj regije in njenih prebivalcev, osvetlili temelje, na katerih raste tudi uspešnost današnjih jeklarjev.

Irena Lačen Benedičič, direktorica GMJ

4. VSESLOVENSKO SREČANJE KOVAČEV z mednarodno udeležbo bo potekalo na Stari Savi na Jesenicah, v soboto, 7. 9. 2019, med 14:00 in 20:00. Srečanje bosta organizirala Cehovsko društvo kovačev Slovenije in Gornjesavski muzej Jesenice, v okviru projekta Evropskega sklada za regionalni razvoj (LAS Gorenjska košarica). Prireditev pridružujemo jeseniškemu **FeSTEELvalu**, ki tudi letos ponuja pester tridnevni program.

V soboto bodo zagoreli ognji in zapela kovaška kladiva. Kovači bodo prikazali, kako se podkuje konja, kako hitro in spretno se z enim gretjem kuje špica in kako »po kovaško« prižgeš cigareto. Ritmu kladiv bo sledil ritem glasbe, z nastopom Alje in Chorchypa ter s koncertom skupine Orlek.

Poleg žive demonstracije kovanja FeSTEELval ponuja mestni piknik, kjer se bodo na stojnicah predstavili tudi lokalni ustvarjalci in društva. Za hrano in pijačo bo poskrbljeno. Prireditev je brezplačna. Veselimo se vašega obiska. Naj bo naša industrijska dediščina naš ponos.

Nina Hribar, koordinatorka GMJ

POČITNICE V MUZEJU

Počitniško dogajanje za otroke v muzejskih etnoloških hišah v Kranjski Gori in Ratečah ter v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani je bilo tudi letos zelo veselo in raznoliko. Obiskali so nas otroci in starši iz vseh predelov Slovenije, ki so v času delavnic počitnikovali v Kranjski Gori. Delavnice sem vodila in vsebinsko pripravila kustodinja pedagoginja Natalija Štular.

Delavnice v Liznjekovi hiši so bile tematsko vezane na zgodbe domačega pisatelja Josipa Vandota. Prebrali smo originalno zgodbico Kekec na hudi poti in ustvarili veliko unikatnih izdelkov: pastirsko malho, ogledalo vile Škrlatice, čaj sestrice Jerice, obesek sovico, divjega moža Prisanka in spekli Kosobrinov podplat, ki ga je oskrbnik Silvo odlično zamesil iz posebnega kruhovega testa, paradižnika, začimb in mozarele. Silvo je bil pek tudi pri izdelavi Mojčinih rogljičkov.

Študijski krožek na temo otroštva v Ratečah je bil navdih za delavnice v Kajžnkovi hiši. Tam smo spoznavali Anjo Panjo, s katero so starši strašili svoje poredne otroke. Kakšna je bila in kdo pravzaprav so Anja Panja, kdo sta Kocelj in Jelica, pa Brinceljček in Prisanek, smo izvedeli iz Vandotove zgodbe Popotovanje naše Jelice. Tudi na to temo so nastali enkratni izdelki: šatuljica z nakitom, peresnica, kolaži Anje Panje, čarobne skodelice za kakav.

V Slovenskem planinskem muzeju se tradicionalno srečujemo v sobotnih dopoldnevih. V juliju smo se spoznavali z obrtni in veščinami ljudi izpod Donačke gore. Sodelavke iz Rokodelskega centra Rogatec so nas naučile plesti iz koruznega ličja, leskovih šib in lanenih vrvic. Pri tem smo spoznali nekaj planinskih zanimivosti Donačke gore. Da so bila naša druženja prijetnejša, smo pripravili pravi borovničev sladoled in skuhali planinsko enolončnico. V avgustu pa smo obiskali čudovito jamo pod Babjim zobom in se naučili, kaj so hematiti, stalaktiti in stalagmiti. Vodnik Društva za raziskovanje jam Bled nam je zaigral na pojoče kapnike, pokazal redkega jamskega prebivalca in nas opozoril na prisotnost Batmana. Izvedeli smo tudi, zakaj se imenuje jama Babji zob oz. Zmajev zob. Z Mino iz Centra šolskih in obšolskih dejavnosti smo se sprehodili s pomočjo zemljevida in zabavnih nalog do Mojstranske Krede. Raziskovanje je bilo pravo doživetje za prisotne družine in otroke. Škratice smo ujeli vse, klobuk pa tudi našli.

Natalija Štular,
kustodinja pedagoginja GMJ

NOVOSTI IZ KAJŽNKOVE HIŠE V RATEČAH

Ob prazniku 15. avgusta, na veliki šmaren, je bilo v Ratečah še posebej živahno. Pod okriljem tamkajšnjega turističnega društva je potekal že 26. vaški dan – turistično etnološka prireditev (prikaz rateške noše in tradicionalnih rokodelskih znanj ter ponudba domačih jedi in izdelkov) z veselico. V našem muzeju smo se prazničnemu dogajanju pridružili s postavitvijo nove razstave Otroštvo v Ratečah na fasadi Kajžnkove hiše, z izdajo brošure (spremni katalog) z istim naslovom ter z vabilom na brezplačen ogled muzejskih zbirk v hiši.

V zavedanju, da muzej oziroma njegove zbirke in razstave lahko polno zaživijo šele, ko jih kot svoje dojemajo tudi lokalni prebivalci, smo zgoraj navedeno delo opravili skupaj z domačini. V okviru študijskega krožka smo se od jeseni do pozne pomladi srečevali z Ratečani v Kajžnkovi hiši in zbirali njihove spomine ter pisno, slikovno in predmetno gradivo. Njihove pripovedi smo tudi snemali. Pridobljeno gradivo sva spodaj podpisana etnologinja in zgodovinarica Natalija Štular strnili, uredili in objavili v brošuri Otroštvo v Ratečah. Zaradi zelo nizke naklade smo jo objavili tudi na spletni strani Gornjesavskega muzeja Jesenice. Bralce vabimo k prebiranju in hkrati naprošamo, da objavljene vsebine dopolnite še s svojim gradivom (spomini, fotografije, predmeti) tako, da jih prinesete v muzej in da skupaj z vami lahko oblikujemo nove muzejske zgodbe.

Zdenka Torkar Tahir,
kustodinja GMJ

Del razstave na fasadi Kajžnkove hiše, ob kateri stoji njen nekdanji lastnik Joža Erlah. (Foto: Natalija Štular, GMJ)

MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE *OD JANUARJA DO SEPTEMBRA 2019*

Prvo polovico leta po pravilniku zaznamuje redni letni občni zbor s standardnim dnevnim redom, potrjenim na upravnem odboru v januarju. Občni zbor je bil 15. marca v Kosovi graščini. Predsednik Aleš Lagoja je poročal o realizaciji programa (8 zanimivih muzejskih večerov, 2 prijetna izleta, 2 izvoda Muzejskega časopisa v sofinanciranju z Gornjesavskim muzejem Jesenice), blagajničarka Jožica Knavs o tem, kako porabimo denar od članarine, drugih sredstev tako ali tako ni. MDJ ima 102 člana, 75 članov je že plačalo članarino. Izletov se udeležuje 40 do 50 članov in so preračunani tako, da stroške v celoti pokrijemo udeleženci.

V načrtovanju jesenskih aktivnosti bomo skupaj z ACRONI-jem posebej pozorni na okroglo obletnico jeseniške železarne (150 let), 50 let skupine SIJ in tehniško dediščino železarstva in jeklarstva.

Na sestanku upravnega odbora 2. avgusta smo oblikovali jesenski program muzejskih večerov in cilj jesenskega izleta MDJ (Doberdobski Kras).

Majda Malenšek, MDJ

JESENSKI PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV MDJ 2019

- 19. september:** dr. Marko Mugerli - Tehniška dediščina Kranjske industrijske družbe
- 17. oktober:** Janez Pšenica - Zazelenitev Jesenic, dragocena drevesa v spominskem parku
- 21. november:** Alma Rekič - Avtohtone gorenjske jedi
- 19. december:** Natalija Štular - Štirje prijatelji, štiri zgodbe

Muzejski večeri MDJ bodo v Kosovi graščini, Cesta maršala Tita 64, Jesenice
ob 18. uri vsak tretji četrtek v mesecu. Vabljeni tudi nečlani !

JESENSKI IZLET - DOBERDOBSKI KRAS, 12. oktober 2019

Tokrat nas bo pot peljala na zahodni del Krasa, Doberdobski Kras, ki je ime dobil po naselju Doberdob. Doberdob je največje naselje na Doberdobski planoti, ki je v našem kolektivnem spominu sinonim za trpljenje in množično umiranje mladih slovenskih fantov v prvi svetovni vojni. Ime tega kraja je za svoj roman uporabil tudi Prežihov Voranc – po njem danes nosi ime jeseniška in tudi tamkajšnja osnovna šola, ki omogoča pripadnikom slovenske manjšine v Italiji razvijati narodno zavest, prenašati kulturno dediščino na mlade ter ohranjati kulturne običaje in navade Slovencev. Srečanja »prežihovcev« – osnovnih šol s Prežihovim imenom pa so še eden od razlogov, da tudi v muzejskem društvu ohranjamo to dediščino.

Kaj se je resnično dogajalo na tem območju v preteklosti, kdo je bil Prežihov Voranc in kakšna je bila njegova življenjska pot nam bo predstavil prof. Vinko Avsenak. Kako živijo tamkajšnji zamejski Slovenci, pa nam ne bo mogel bolje predstaviti nihče drug kot velik zagovornik medkulturnega sodelovanja župan Občine Doberdob dr. Fabio Vižintin. Z njim bomo po predstavitvi kraja in življenja tamkajšnjih prebivalcev odšli do Sprejemnega Centra Gradina, kjer bomo ob razgledu na Doberdobsko jezero spoznavali naravoslovno bogastvo Doberdobskega Krasa.

Potep po tej posebni kraški pokrajini nas z obiski zgodovinskih krajev, kot so Sveti Mihael, Martinščina, Doberdob, Dolina, Sredipolje, Griža, Foljan ..., ter s svojimi zgodbami in spomeniki, ki spominjajo in opominjajo, zagotovo ne bo pustil ravnodušne.

Odhod ob 7. uri z avtobusne postaje na Plavžu (Čufar).

Prijavite se lahko pri Darki Rebolj (031 787 363) ali na muzejskem večeru (do zasedbe avtobusa). Ob prijavi je potrebno plačati akontacijo v višini 20 evrov.

Muzejski večer 19. september: Tehniška dediščina Kranjske industrijske družbe

Letos mineva 150 let od ustanovitve Kranjske industrijske družbe, ki je zgradila jeseniško železarno.

Leta 1869 so se predstavniki Zoisovih fužin, ljubljanski bančniki in veletrgovci Lambert, Jožef in Karl Luckman, Karel Kanut Holzer ter Vincenc Seunig dogovorili o ustanovitvi delniške družbe s sedežem v Ljubljani. Potem ko je avstrijski notranji minister odobril ustanovitev, se je 5. septembra 1869 sestal Upravni odbor, izvolil prvega predsednika in direktorja, potrdil statut in vplačilo 1020 delnic po 500 goldinarjev. Takrat so si zadali nalogo, da odkupijo gorenjske fužine in ljubljanski parni mlin. Družba ni postala le lastnica omenjenih podjetij, ampak je pomembno vplivala na gospodarski, socialni, demografski, izobraževalni, kulturni in športni razvoj Slovenije. Pomnik tega razvoja je tudi tehniška dediščina, ki jo Gornjesavski muzej Jesenice evidentira, zbira, ohranja in predstavlja.

Na muzejskem večeru bomo predstavili pomnike razvoja s področja transporta, gozdarstva, telekomunikacij, energetike, metalurgije, fizikalnih in kemijskih analiz.

Dr. Marko Mugerli, GMJ

Muzejski večer 17. oktober: Zazelenitev Jesenic, drevesa v Spominskem parku

Da imamo danes zelene Jesenice in Spominski park na Plavžu, ima zasluge dipl. ing. agronomije Janez Pšenica, ki je s svojim strokovnim znanjem in ob podpori marljivih vrtnark in vrtnarjev komunalnega podjetja, množice prostovoljcev in s podporo občine vso svojo delovno dobo tako rekoč do danes skrbel za ustrezne zasaditve. Turobno mesto rdečega prahu je s svojimi hortikulturnimi nasveti pomagal spremeniti v zeleno in cvetoče mesto. Za staro mestno pokopališče na Plavžu, ki je bilo predvideno za pozidavo, je pripravil načrt zasaditve, pri katerem naj bi sodelovali tudi sorodniki umrlih, in sicer naj bi zasadili drevo ali grm v spomin nanje. Pri delih je sodelovalo 30 do 40 delavcev, odpeljali so ogromno betona in nasuli 300 kamionov humusa, gospod Janez Pšenica je opravil 3000 delovnih ur, veliko tudi prostovoljnih.

Ljubezen do narave Janeza Pšenice (rojen 1930) spremlja od otroštva, zato tudi študij agronomije, veselje do dela v hortikulturi in nesebičen občutek, da po najboljših močeh prispeva k bolj zdravi in lepši podobi svojega rojstnega mesta. Vsi, ki ga poznamo, smo ponosni na to, da je prejel naziv častnega občana Jesenic.

Majda Malenšek, MDJ

Muzejski večer 21. november: Avtohtone gorenjske jedi

Skozi čas je tudi na področju kulinarike prišlo do velikih sprememb. Tako je danes slovenska kuhinja sestavljena iz vseh znanih evropskih kuhinj, mogoče je zaznati tudi vplive kulinarike iz nekdanjih jugoslovanskih pokrajin. Tako kot se spreminja način življenja, hitrost in obseg širjenja informacij ter znanja o pomenu prehrane za človeka, se spreminja tudi kulinarika na področju Slovenije. Kljub velikim spremembam in prilagoditvam, ki prihajajo v slovensko kuhinjo, pa bodo naše tradicionalne jedi s pravilno promocijo in vključevanjem značilnih okusov gotovo ohranile svoj pomen tudi za naslednje rodove.

Alma Rekič

Muzejski večer 19. december: Štirje prijatelji – štiri zgodbe

V predavanju bi rada predstavila zgodbe štirih Jeseničanov, ki jih je združevala ljubezen do hoje v hribe, vesela narava, delo v Kranjski industrijski družbi, kasneje Železarni Jesenice, ter trden značaj. Prijateljstvo, ki so ga sredi gora tkali Mire, Marjon, Izidor in Ivica, je bilo povod za nastanek stripa o njihovem pohodu na Bivak II na Jezerih leta 1942. Strip je lani v Slovenski planinski muzej prinesel Mire, ki je želel, da ga umestimo v predstavitev Bivaka II. Z raziskovanjem življenja posameznih glavnih junakov so z njihovo pomočjo ali s pomočjo sorodnikov nastale štiri zgodbe o izjemnih ljudeh: domoljuba, gorskega reševalca, športnika in kemika Mira Dermelja; risarja, humorista in gorskega reševalca Mirana Marna - Marjona; pripoved o pionirju jadralnega letalstva, lastniku znamenitega športnega avtomobila, ljubiteljskem kitaristu in strokovnjaku v Železarnilzidorju Ručigaju ter energični Ivici Zvezda, hčeri znanega jeseniškega krojaškega mojstra. V desetletjih sredi 20. stoletja vsaka od njih predstavlja prav posebno poglavje vsakdanjega življenja tistega časa.

Natalija Štular, GMJ

MUZEJSKI ČASOPIS

Ustanovitelj: Muzejsko društvo Jesenice

Urednica: Majda Malenšek

Naklada: 300 izvodov

Izdajata: MDJ in GMJ

Oblikovanje: Jakob Omerzel

Za člane MDJ je časopis brezplačen

Tisk: GMJ